

Vi kunne ikke forlade disse nordlige Egne uden at omtale de indvandrede *Finlændere* eller, som de ogsaa kaldes, *Kvæner*. Allerede i Aaret 1624 kom Finner til Norge og bosatte sig i Hedemarkens Amt (i Solør og Østerdalen), samt i nogle Sogne i Romerike; men de sidste have tabt sig imellem Normændene, og om de førstes Efterkommere hedder det, at de alle kunne tale norsk, om end med egen Betoning, ja at de paa faa nær endog have opgivet deres gamle Sprog*). Ikke bedre er det gaaet Finnerne i Sverige, hvor de efter Stedsnavnene at dømme i gamle Dage have boet langt ned imod Syd**), medens de nu kun findes i de nordligste Land-

*) *Stockfleth.* Bidrag til Kundskab om Kvænerne. 1848. S. 50—56. — *L. K. Daa.* Jordbeskrivelse. III. S. 226.

**) *Schiern.* Europas Folkestammer. I. S. 49 og S. 70 („Stærke Spor af finsk Befolkning i Dalarne“; „Finveden imellem Götland og Småland minder herom“). — *L. K. Daa.* Jordbeskrivelse. III. S. 213—14. — *Aspelin.* Nordisk Tidsskrift för Vetenskap, Industri och Konst. 1880. S. 507. („Den finske Befolkning i Vermland gaar i Henseende til Sprog og Sæder stadig mere over i den omboende svenske“). — *Réclus.* Géogr. Univ. V. S. 199. „I Slutningen af 17de Hundredaar flyttede finske Bønder til Jämtland; men de ere nu opslugte“. — *Warelius.* Suomi. VII. 73. „En Mængde finske Bygder i svensk Österbottu taler nu svensk“.

skaber. Her er Tallet derimod i stadig Tilvæxt, og det samme gjælder om det norske Finmarken, ja det synes endog paa flere Steder, som om Finnerne ere det egentlige raadende Folk, der overfører sit Sprog til Naboerne. 1860 taltes i Sverige kun 15,271 Finner, 1870 derimod 16,039 og 1875 16,412; i Norge var der 1855 knap 6000, men 1875 7600, foruden Efterkommerne af blandede Forbindelser*), og de holde temmelig sejt paa deres Modersmaal**). Nogen Grund til at frygte for Opkomsten af et finsk Nationalitets-Spørgsmaal i disse Egne kan der dog ikke være, mindst saa længe Tallene endnu ere saa smaa.

*) 1855 var der 1016 af norsk-kvænsk Blandingsstamme, 1865 1913 og 1875 2610; 1855 450 af finsk-lappisk Blandingsstamme 1875 1089.

**) *J. Dyring.* Kongeriget Norge. 1881. S. 75. „I enkelte Distrikter holde de paa at fortrænge det norske Sprog.“ *L. K. Daa* i Maanedsskriftet Norden. Kristiania 1866. S. 14—15 gjør han derimod gjældende, at denne Fastholden ved deres oprindelige Sprog kun skyldes deres ringere Aandsdannelse, som vanskeliggjør dem Tilegnelsen af det fremmede Sprog, og han minder om, at der i Finmarkens Amt var 620 finske Familier, af hvilke mindst ét Medlem forstod norsk, og kun 269, i hvilke dette ikke var Tilfældet.

Langs Grønlands Østkyst,

af Frithjof Nansen, Konservator ved Bergens Museum.

Efter Opfordring*) tillader jeg mig her at tilstille Tidsskriftet en lille Meddelelse om, hvad jeg paa en Tur i Fjor (1882) fik Anledning til at se af Is og Isforhold i Danmarksstrædet.

Ved Rederiets Liberalitet havde jeg faaet Lejlighed til som Passager at følge med Sælfanger-Dampskibet „Viking“, Kapt. A. Kresting fra Arendal. — „Viking“ er et nyt, meget stærktbygget Skib af den Flaade, der

*) Under et Ophold i Kristiania sidste Vinter gjorde jeg den unge Forfatters Bekjendtskab. Hans mundtlige Beretning om de Jagttagelser, han havde anstillet som videnskabelig Passager om Bord i en norsk Sælfanger forekom mig at være til en vis Grad Virkeliggjørelsen af en Tanke, som jeg i sin Tid havde tilladt mig at henstille til Marineministeriet, nemlig at lade unge Officerer samle Erfaring ved at deltage i Togter med disse Skibe. (Geogr. Tidsskr. 4de Bind. 1880). Jeg foreslog derfor Forf. at indsende

hver Vinter i de første Dage af Marts forlader Norge for at gaa til Ishavet paa Sælfangst. Først er det Trakterne om Jan Mayen, der opsøges for dér i April Maaned at fange Grønlands Sæl (*Phoca grønlandica*), som i store Masser kommer trækkende did for i en samlet, umaadelig Flok at yngle paa Isen; det er da de nyfødte Unger, som paa Grund af deres Mangel paa Evne til at gaa i Vandet maa bøde med Livet i tusindvis. Naar

en Beretning om sin Rejse til Redaktionen af nærv. Tidsskr. hvad han herved har opfyldt. Skjønt Forfatteren paa Grund af sin Ungdomsfriskhed og Ihærdighed mulig hist og her ser med lidt vel forhaabningsfulde Øjne paa det brændende Spørgsmaal om *Landgang*, ligesom de nye Betragtninger og Fremgangsmaader, for hvilke han aabner Øjet, mulig ikke alle maatte være acceptable for en eventuel dansk *Stats Expedition*, har hans Beretning dog Krav paa at blive læst med Interesse. *A. Mourier.*

i ældre Tider denne Fangst var sluppet op, og naar man havde taget, hvad man kunde faa af den ældre Sæl, var man færdig og begav sig derfor i Maj Maaaned hjem over. Efter at imidlertid, for et Decennium siden, Fangsten af Klapmydsen (*Cystophora cristata*) blev opdaget i Danmarksstrædet, styrer nu hele Sælfangerflaaden did. Saaledes gik det ogsaa os, og efter at vi længere Tid uden Resultat havde gjenneføgt Isen under Spitzbergen for at finde gammel Sæl, vendte vi i Begyndelsen af Maj Stevnen mod hint forjættede Land, mod Grønland.

Isen var i Fjor mere udstrakt end Sælfangerne mindedes at have set den nogen Sinde før; der var saaledes ikke Tale om at gaa neden om Island, eftersom den her laa tæt op til Kysten og endnu langt syd over. Vi maatte altsaa gaa østen og sønden om Øen, og efter at det sidste Glimt af den mægtige Snæfellsjøkel var sunket i Havet, naaede vi omsider den 27de Maj Iskanten i Danmarksstrædet, der fra nu skulde blive vort fremtidige Jagtfelt.

Fangsten paa Klapmydsen er, som oven for bemærket, kun drevet paa dette Strøg i den sidste halve Snes Aar. I Løbet af dette Tidsrum have Sælfangerne imidlertid faaet godt Kjendskab saa vel til Sælens Gang som til de herskende Is- og Strømførhold. — I Juni skifter Sælen Haat: den samler sig da i større Flokke, der ligge spredte paa Isen, og gaar paa den Tid kun nødig i Vandet, ligesom den da ogsaa er meget spag og lettere at fange. Jo længere det lider ud i Juni, des spagere bliver den og tager nu ogsaa betydelig af i Fedme. Haarskiftningen er tilendebragt i sidste Halvdel af Juli, og Sælen bliver da igjen sky; men den er nu saa mager, at Fangsten ikke længer lønner sig, hvorfor Skibene da i Reglen gaa hjem ved den anførte Tid. Den meste Sæl holder sig efter Sælfangerens Mening omkring 29 til 30° V. Lgd., medens Bredden vexler efter den større eller mindre Mængde af Is. Polarstrømmen gaar her med temmelig stærk Fart sydvest over, hvorfor det altid gjælder at holde sig godt oppe i N.Ø. (eller Øst — i Sælfarten tales der kun om Øst og Vest, thi S. V. kan man altid komme). Har man saaledes blot et Par Døgn siddet fast i Isen, er man i Reglen saa langt „Vest“, at man er nødt til at begynde at sejle øster over igjen.

I den første Halvdel af Juni er der kun lidet at gjøre; thi Sælen er endnu for sky og ligger spredt. Vi krydsede derfor langs Iskanten, stak af og til længere ind i Isen, blev stikkende et Par Dage og maatte da arbejde os øster efter igjen. Vor Station var i denne Tid fra 29° til 32° V. Lgd. og mellem 65¹/₂ og 66° N. Bredde. Kun én Gang kunde vi, da vi vare et

Stykke inde i Isen, se Grønlands Kyst fra Udkigstønden paa Stortoppen. De observerede Stedbestemmelser under vort Ophold vare følgende:

31. Maj	N. Bredde	65 ^o —48'	V. Lgd.	32 ^o
1. Juni	„	65 —48	„	31 —30'
3. „	„	65 —37	„	31 —30
6. „	„	65 —4	„	31 —30
11. „	„	65 —50	„	29 —0
13. „	„	65 —26	„	30 —21
16. „	„	65 —50	„	30 —21
2. Juli	„	66 —48	„	30 —35
4. „	„	66 —50	„	31 —35
7. „	„	66 —50	„	32 —35
9. „	„	66 —51	„	32 —18
11. „	„	66 —38	„	32 —32
12. „	„	66 —28	„	32 —35
13. „	„	66 —20	„	32 —35
17. „	„	65 —30	„	32 —30

For Juni Maanedes Vødkommende ville disse Stedbestemmelser omtrent være overensstemmende med Iskanten, da Skibet i Løbet af denne Tid stadig holdt sig i denne.

Omsider kom vi den 15de Juni ind i mere Sæl og nu gik det Slag i Slag i 10 Dage. Der var ikke Tid til formegen Søvn, adskillig Sæl fik vi om Bord og alt lovede udmærket, da der pludselig blev sat en Stopper for videre Fangst. Om Aftenen den 25de maatte vi nemlig standse paa Grund af Taage, der var saa tæt, at vi kun kunde se et Par Skibslængder fra os. Taagen vedvarede i flere Dage, vi saa, at Isen rundt om os blev tættere og tættere, og da Taagen den 27de lettede, viste det sig, at vi vare aldeles indestængede, i det aabent Vande ikke kunde øjnes i nogen Retning. Saaledes bleve vi siddende til den 17de Juli, altsaa i 20 Dage, medens vi stadig, om end noget uregelmæssig, drev S.V. og Vester efter.

Dette ufrivillige Fangenskab var jo meget uheldigt for os, eftersom Fangsten derved blev standset just i den bedste Tid; for mig derimod havde det sin store Interesse, thi jeg kom derved til at deltage i en Mængde spændende Bjørnejagter, ligesom den grønlandske Kyst, der paa denne Strækning kun er lidet kjendt, i et længere Tidsrum ikke alene forblev synlig, men endog til sidst kom i en saadan Nærhed, at vi havde vor Nød med at tøjle Lysten til Landgang. Da vi kom fast, kunde vi intet se til Landet; men den 1ste Juli om Aftenen, efter at det havde regnet hele Dagen, flk vi i en Klaring Grønlands Fjældtoppe at se i N.V. af Dækket, og de tegnede sig meget skarpt mod Aftenhimlen.

Den næste Dag var Vejret meget smukt, og man kunde da fra Udkigstønden se en hel Række meget

spidse Toppe, der strakte sig fra S.V. helt op til N.V.; i sidstnævnte Retning gik ogsaa flere vældige Isbjærge, der lignede snedækte Øer og vare vanskelige nok at skjelne fra Fjældtoppene.

Fra denne Dag kom vi nu Landet i Vest betydelig nærmere, medens det i Nord forsvandt lidt efter lidt. Man fik Indtrykket af, at Strømmen førte Isen ret paa Land; thi det nærmeste Land hævede sig hurtig, medens Retningen blev den samme. Mandskabets Frygt for at drive i Land blev herved forøget og blev efterhaanden vanskelig at besejre; for mit eget Vedkommende maa jeg des værre tilstaa, at jeg frydede mig over hver Fod vi kom nærmere til den hemmelighedsfulde Kyst, og jeg brændte blot af Lyst til at sætte Foden i Land.

Muligheden for at naa Kysten blev selvfølgelig daglig diskuteret i Kahytten mellem Kaptajnen og mig. Vi vare begge enige om, at det maatte kunde lade sig gjøre med største Lethed; thi Isen var let fremkommelig, og et Døgns Marsj maatte bringe os ind til Landet. Vi vare ogsaa enige om, hvad vi i saa Tilfælde vilde tage med; alt syntes, kort sagt, at være i Orden og kunde for saa vidt paabegyndes, naar det skulde være. Men den paatænkte Landgang strandede des værre paa den eneste, men ogsaa afgjørende Indvending, at Kaptajnen selvfølgelig for sit eget Vedkommende ikke turde inlade sig paa at forlade Skibet, lige saa lidt som han kunde tillade andre at gjøre det. Gik Isen nemlig fra hinanden, og dette stod ikke til at beregne, maatte han uopholdelig være klar til at gaa ud af den for at benytte den tilbageværende Tid til Fortsættelse af Fangsten. Hermed omstyrtedes alle mine Planer; mine skjønne Drømme om at betræde hin, af Opdagere saa ofte forgjæves efterstræbte Kyst gik saaledes for den Gang op i Røg, og med Vemod saa jeg det stolte Alpeland efterhaanden synke nærmere Horisonten. Jeg maatte nøjes med Synet og kastede længselsfulde Blikke ind over, naar Toppene glødende i Aftensolen og koglede Billeder af grønne idylliske Dale med Hjorder af Rensdyr og Moskusoxer frem for min drømmende Fantasi.

Det Land, vi her saa, var Landet omkring „Ingolfs Fjæld“. Landet i N.V. hævede sig kun lidet over Horisonten, og dette antog vi at skrive sig fra, at det dér viger tilbage og danner en vid og aaben Bugt. Hvad Landet fra Ingolfs Fjæld nord efter angaar, da var paa enkelte Steder Kjæden afbrudt, hvorfor det antoges, at Fjorde skare sig ind her, ligesom det ogsaa hist og her saa ud som om større Jøkler gik ud i Havet; næsten hele Landet var imidlertid snedækt.

Efter at vi, som ovenberørt, i den første Tid havde nærmet os Landet stærkt, begyndte Strømmen at sætte

mere sydlig; vi fjærnedes os da atter, indtil Isen den 16de begyndte at skilles. Den 17de vare vi atter fri; men Fangsttiden var des værre ogsaa forbi, og der var for os intet andet at gjøre end at sætte Kursen hjem over.

Trods de mange Forsøg, der i Aarenes Løb ere gjorte paa her at naa ind til Kysten og med al mulig Respekt for deres dygtige Ledelse, tror jeg dog som det af det foregaaende vilde være set, at det uden synderlig Vanskeligheder, skulde kunne lade sig gjøre. Det maa nemlig vel erindres, at de Fangstskibe, der benyttedes til de foregaaende Aars Expeditioner, vel vare forstærkede, men paa den anden Side i saa Henseende stode langt tilbage for de nuværende Sælfangstfartøjer, der uden særdeles Risiko kunne gaa ind og blive fast i denne Is. Den særlige Iserfaring, netop i disse Trakter, hvor Isen studeres i to Maaneder hvert Aar, er selvfølgelig ogsaa til Stede i højere Grad hos de nuværende Skibsførere end hos de tidligere. Denne min Anskuelse deles ogsaa fuldstændig af Kapt. Krefting, der førte „Vikingen“, og som, enhver ufortalt, vistnok maa anses for en anerkjendt Avtoritet, eftersom ingen af de andre Skibsførere som han have gjennekrydset Isen under de forskjellige Forhold.

For at indskrænke Omkostningerne ved en eventuel Expedition til det mindst mulige, forekommer det mig, at det simpleste vilde være at lade den bedste og kraftigste Sælfanger hente bemeldte Expedition paa Island, saa snart Fangsten i Danmarkstrædet var tilendebragt, eftersom dette Tidspunkt vistnok i det hele taget er det heldigste. Man skulde da søge ind i Isen saa nordlig som mulig for at kunne faa undersøgt et stort Stykke af Kysten under Driften syd efter, derefter arbejde sig frem mod Landet, saa langt Isen paa nogen Maade tillod det og endelig paa et passende Sted afsætte Expeditionen. Skibet havde nu at vælge mellem to Fremgangsmaader: Enten at gaae til Søs efter at have aftalt omtrentlig Mødested f. Ex. ved Kap Dan, eller ogsaa blive liggende og lade sig drive med Isen syd over, medens Expeditionen i Land stadig holdt Skridt med Skibet, hvilket godt kunde lade sig gjøre, eftersom man fra Fjældtoppen, med klart Vejr, altid vilde kunne have det i Sigte. Der vilde være det gode forbundet med den sidste Maade, at man kunde vende tilbage, naar man ønskede det og saaledes slap for at medtage overflødig Proviantforsyning.

Selve Expeditionen, der maatte bestaa af et lidet, men udvalgt Mandskab, skulde, efter at have forladt Skibet, begive sig over Isen mod Land, hvilket næppe kunde tage lang Tid, da Isen for det meste er nok saa jævn og let fremkommelig, noget, som vi paa vore mange

Udfarter havde god Anledning til at erfare. Det hændte nemlig ofte under Sælfængsten, at vi bleve udestængte fra Skibet og under saadanne Forhold maatte trække vore store Skibsbaade med en større eller mindre Ladning Sælskind i indtil en Mills Vej over Isen.

En saadan Expeditions Udrustning burde bl. a. være forsynet enten med et Par lette, men stærke Baade paa Mejer eller Kilker, der saaledes kunde benyttes som Slæder, eller ogsaa med Slæder, forsynede med et Par gode og lette Sejldugsbaade til at slaa sammen; Baade maatte man selvfølgelig have for at kunne sætte over mulige Klarer eller større aabent Vand mellem Isen. I Baadene eller paa Slæderne stuvendes da, hvad man behøvede af Proviant, Klæder, Tælte, Instrumenter til f. Ex. én Maanedes Ophold paa Kysten. I Tilfælde af et muligt Landvand, som maaske, i al Fald for enkelte Strækninger, er højst sandsynligt, vilde jo Kysten ved Hjælp af Baadene paa allerletteste Maade kunne befares, og hvis ikke maatte der dog, i al Fald hist og her, være større aabne Klarer, der dog i høj

Grad vilde lette Expeditionens Fremtrængen. Proviantforsyningen vilde man vistnok efter al Sandsynlighed have god Lejlighed til at forstærke ved Rensdyr, Isbjørne o. s. v.

Med Hensyn til Vejrliget, da er dette i den Tid saa gunstigt som vel mulig. Det er lyst hele Døgnet rundt og Temperaturen netop passende, selv om Solen undertiden kan stege vel meget paa den hvide Is; ved at anvende Snebriller undgaar man dog let Ulemperne herved. Hvad Taagen angaar, er der kun ringe Anledning til at frygte denne saa langt inde i Isen, eftersom den mest holder sig til den ydre Iskant. Næsten hele den Tid vi laa fast, havde vi det dejligste Vejr, medens der uden for oftere var Taage og Storm; Erfaringen godtgjør ogsaa, at inde i Isen er der langt mindre Vind og Taage. I det hele er efter min Formening det, der med Ret kan indvendes mod et saadant Foretagende, kun lidet, og jeg tror, at, hvis det fik en dygtig Ledelse, maatte det efter al sandsynlig Beregning krones med Held.

En paatrængende Gjæst,

af A. Feddersen, Adjunkt.

En ny Landeplage, som rimeligvis kan blive temmelig ubehagelig, har vist sig i Finland og blev af Prof. O. M. Reuter omtalt i det finske Videnskabernes Selskabs sidste Møde den 17de Decbr. 1883; det er en Myre. Efter i Korthed at have omtalt de forskellige Fjender i vore Boliger, som ved Handelen ere komne her til Norden fra andre Lande, fortalte Prof. Reuter saaledes:

„De hidtil omtalte indførte Arter spille en forholdsvis ubetydelig Rolle imod det lille Insekt, som jeg nu vil til at omtale, og hvoraf jeg har flere levende Exemplarer. Dette Insekt er en lille, gul Myre af Slægten Monomorion, og en for vor Favna hidtil ukjendt Art. Denne Myre er den mindste af alle de Arter, som forekomme hos os; men den vil sikkert, dersom den faar Lov til at udbrede sig, blive den besværligste. Dens Artsnavn er M. Pharaonis, og dens oprindelige Hjemstavn er Algier, Palæstina og i det hele taget Jordens tropiske og subtropiske Egne. Herfra har den ved den stadig voxende Verdenshandel udbredt sig til nogle af Evropas største Handelsbyer. I Følge Andrès Værk om Hymenoptererne, (Tome II, Side 334), der udkom forrige Aar, har M.

Pharaonis akklimatiseret sig i Paris, Lyon, London, Kjøbenhavn, Hamburg o. s. v. Hertil kan jeg føje, at den i Følge nogle mig tilstillede Oplysninger ogsaa har vist sig i Kronstadt og Skt. Petersburg, samt at Kand. med. Bergroth tror at have fundet den i Tobolsk.

Der, hvor denne lille Myre er indvandret og har akklimatiseret sig, tager den udelukkende Ophold i Husene og forplanter sig saa hurtig, at dens Antal snart voxer til Tusinder. Sin Bolig anlægger den i Revner i Murene, og det er derfor umuligt at udrydde den, hvor den først én Gang har faaet Indpas. Herfra foretager den lange Udflugter i Huset, i det den ene gaar lige efter den anden i en lang uafbrudt Kjæde, altsaa i „Gaasegang“. Den søger nu hen til Fødevarerne og vender tilbage ad en anden Vej til sin Bolig, hvoraf der kan findes mange i samme Hus. Tusinder af disse smaa Myrer oversvømme Fødevarerne, saa at man ikke kan mærke, at de mindskes i Tal, selv om man dræber mangfoldige af dem. Det er dog ikke alene Fødevarer, de ødelægge, de gjennemgaae ogsaa Møbler og Planter for dér at bygge deres Veje, og de kunne saaledes gjøre ikke ringe Skade.

*